

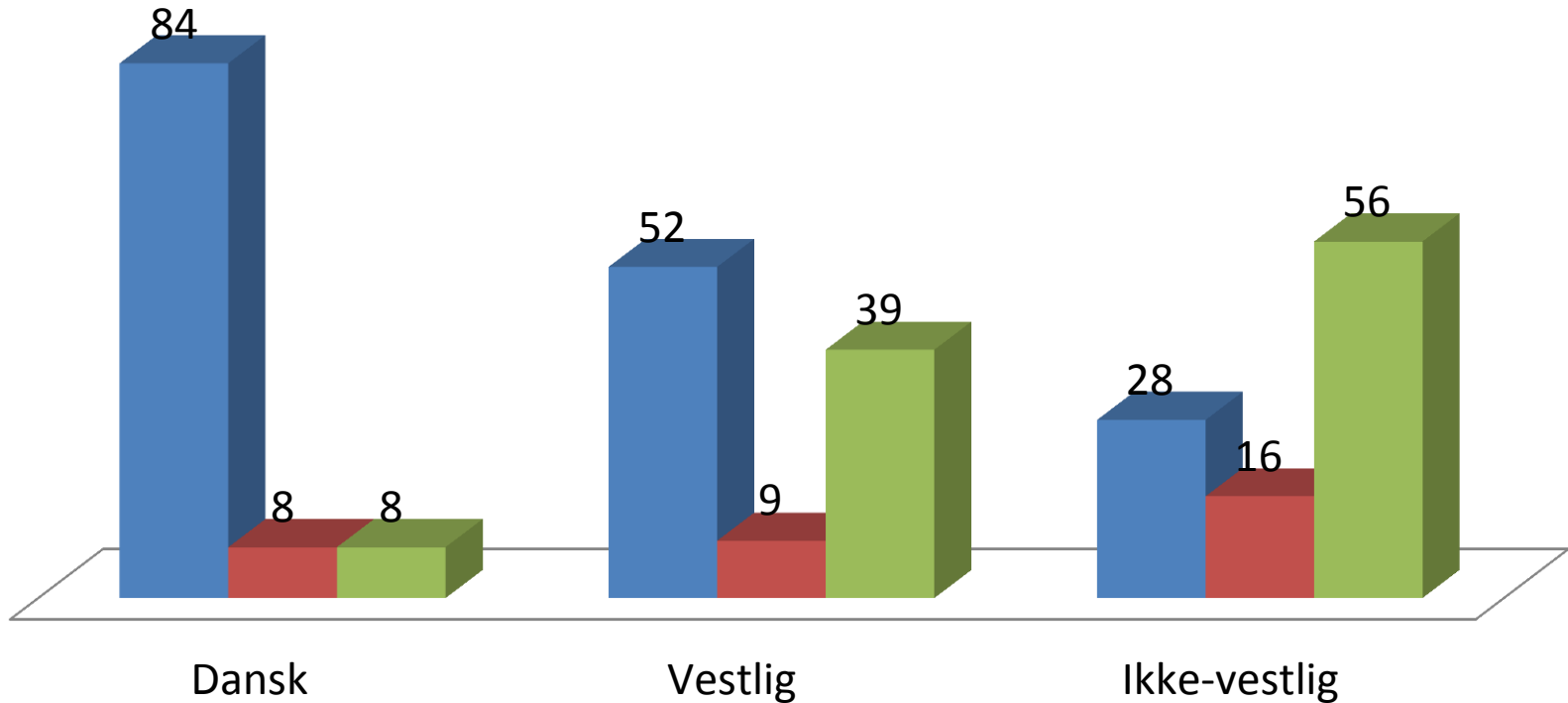
Etsprogede og tosprogede børn med og uden sprogproblemer

Dorthe Bleses og Anders Højen,
Center for Børnesprog,
Syddansk Universitet

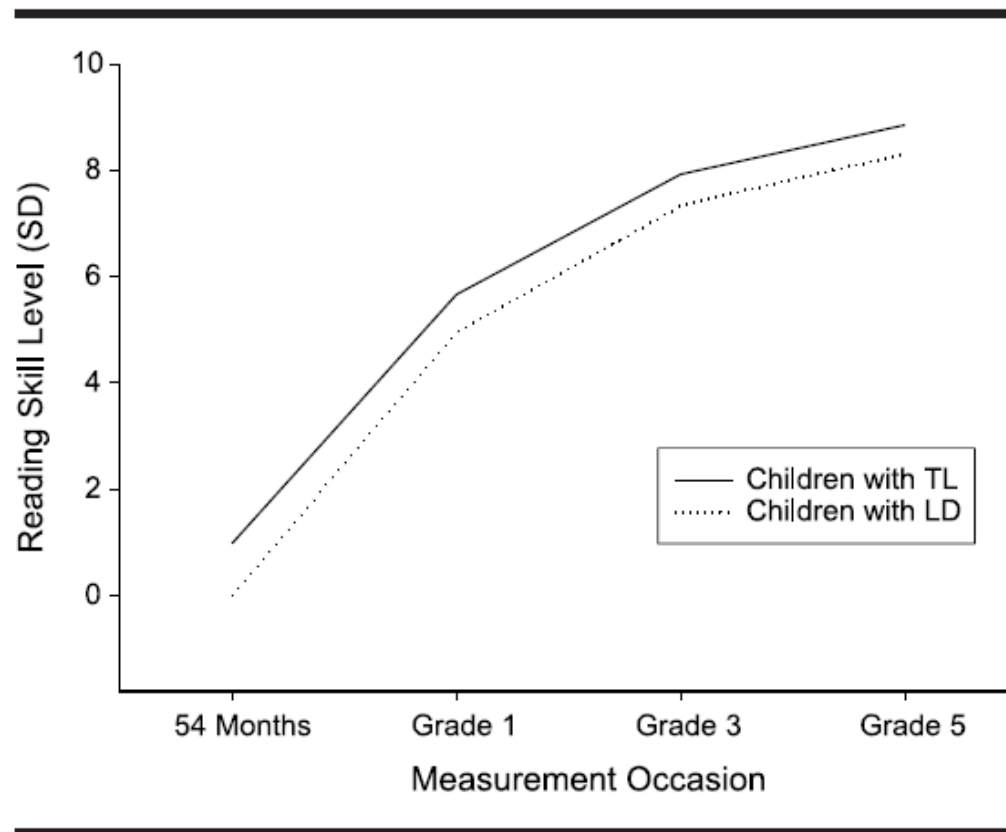
Antal børn med sprogproblemer i DK (sprogvurdering af 3-årige)

■ Generel ■ Fokuseret ■ Særlig

Forsinkelser indhentes ikke

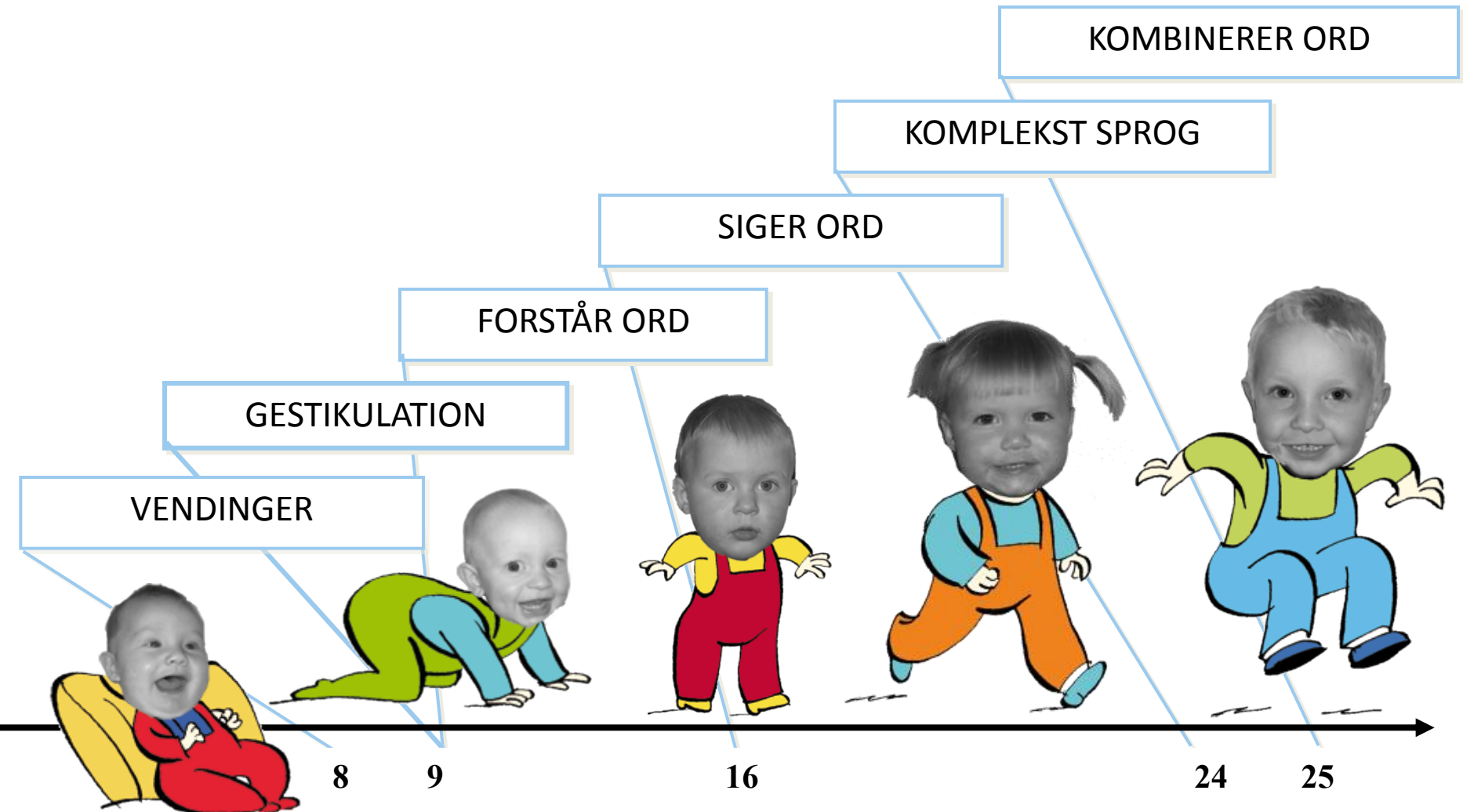
Figure 2. Overall predicted growth curves for the children with typical language (TL) and the children with language difficulties (LD).

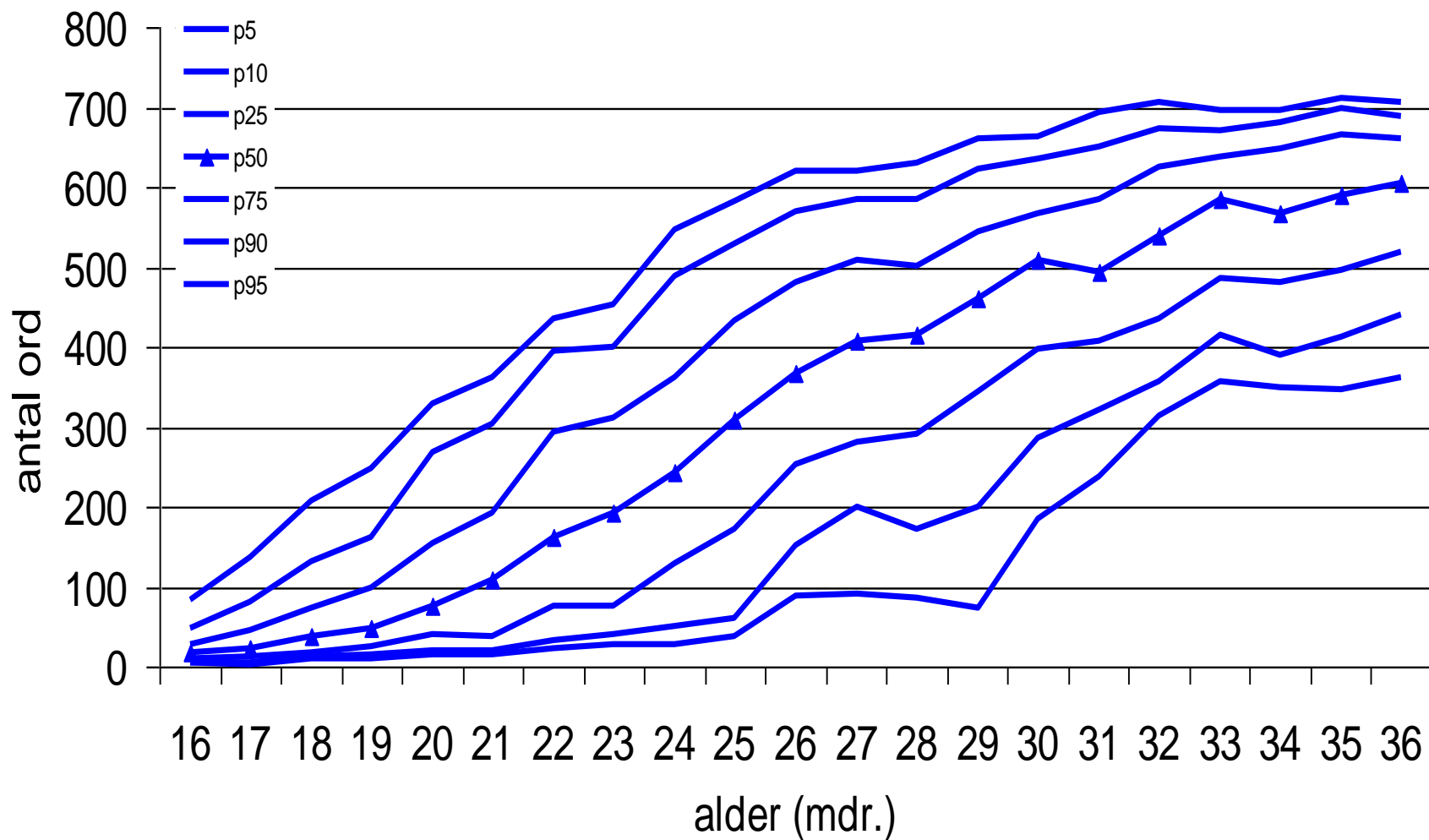
*Skibbe, Grimm, Stanton-Chapman, Justice, Pence & Bowles, 2008

Tilegnelsesrækkefølgen relativt fast

(Sproglige milepæle fra 8-36 måneder)

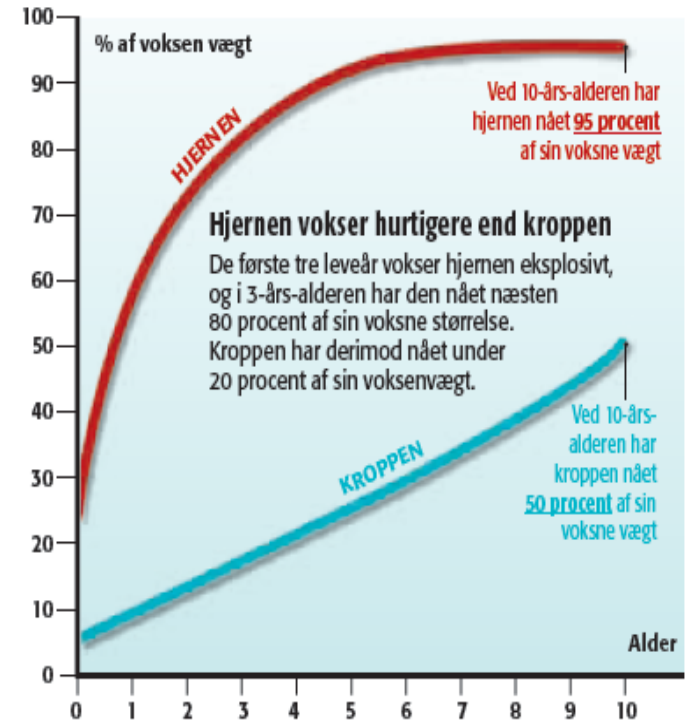

Store individuelle forskelle på alle alderstrin

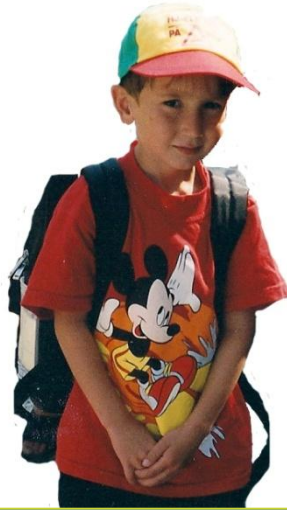
Individuelle forskelle øges over tid

- Erfaringer afgørende for sprogtilegnelsen
- Individuelle forskelle i muligheder for erfaringer
- Erfaringer påvirker individuelle forudsætninger

Lære at tale
(tidlig sprogtilegnelse)

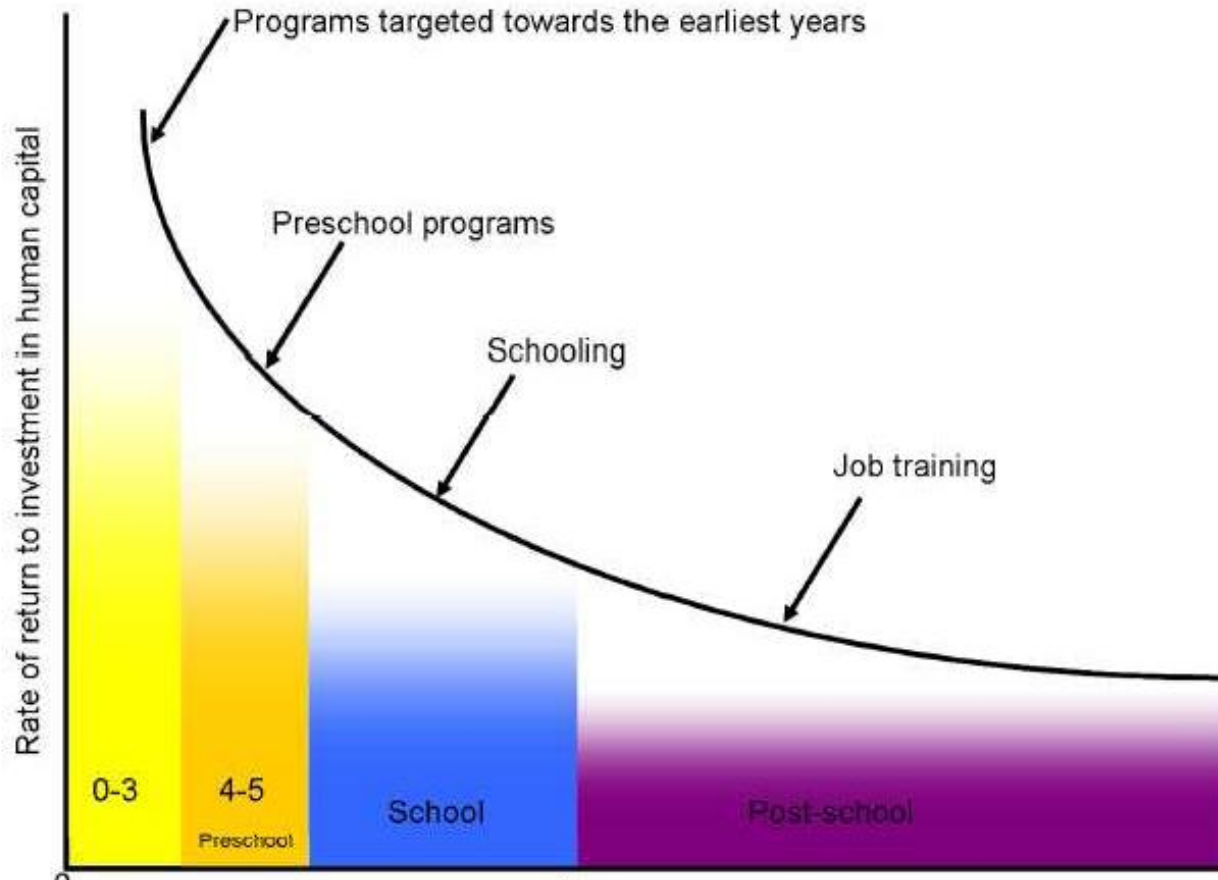
Lære at læse
(begynderlæsning)

Læse for at lære
(avanceret læsning)

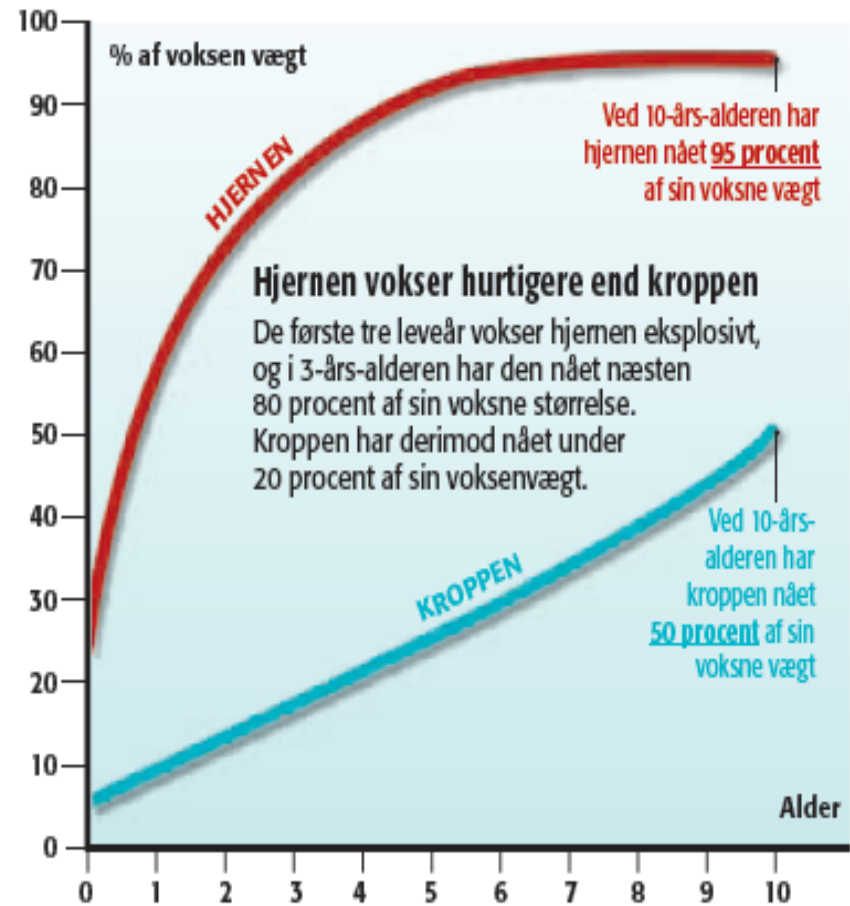
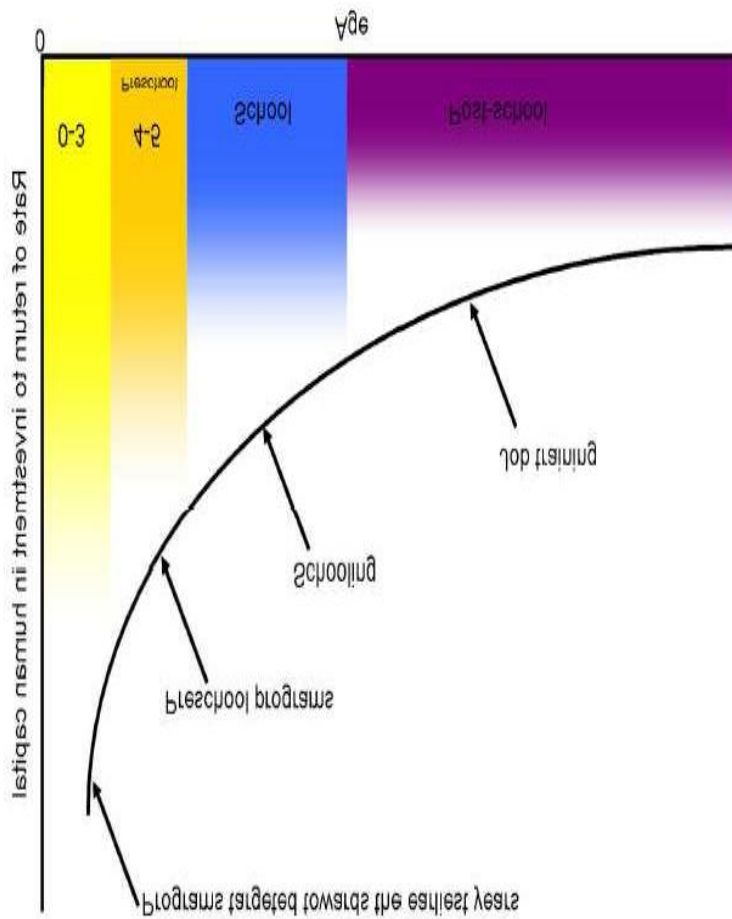
- Lydlig opmærksomhed → afkodning
- (Tale)sproglige færdigheder → læseforståelse

Størst "investment return" af tidlig indsats

Heckman, 2008

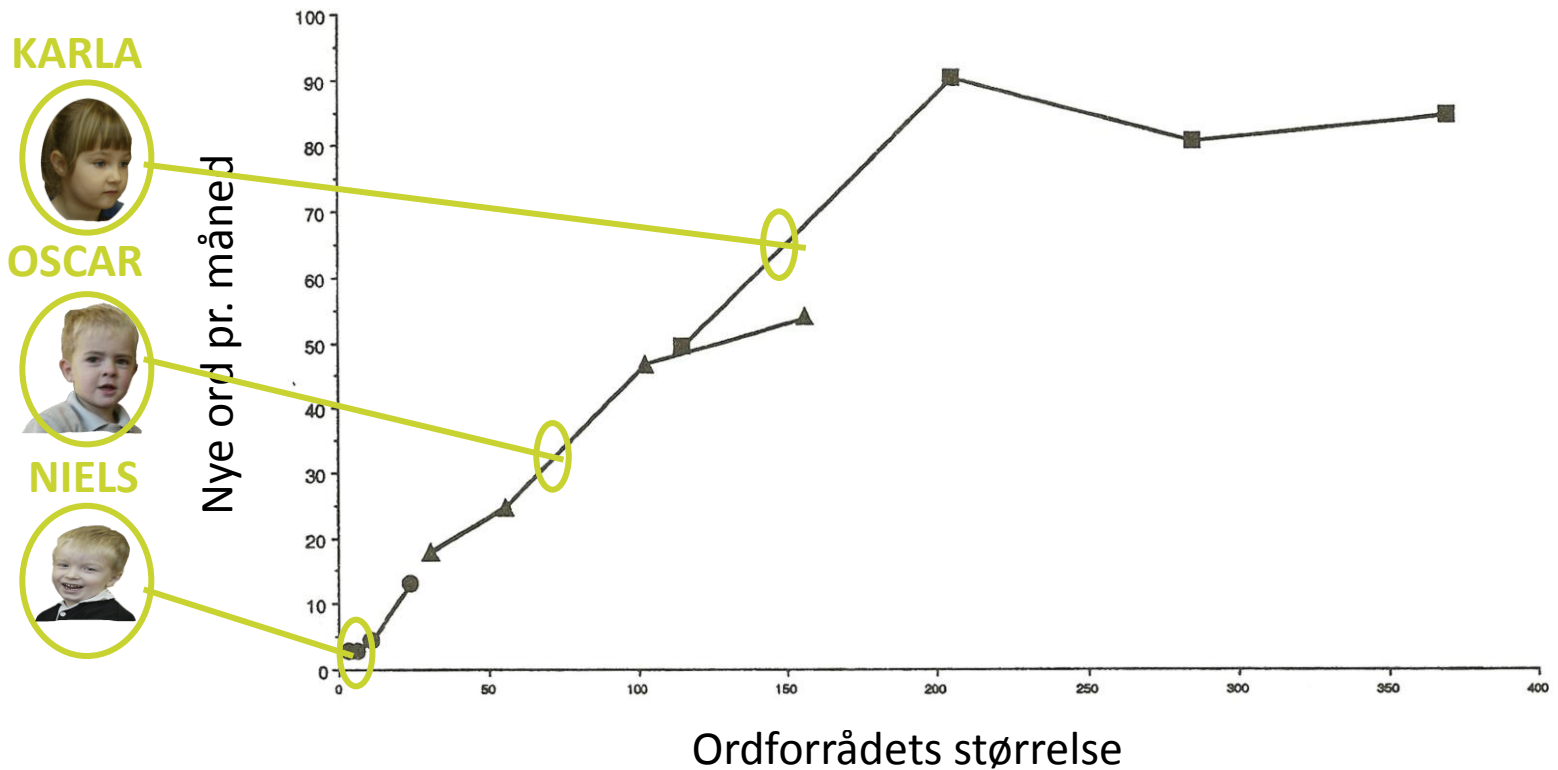
Hjernens vækst vs. "investment return"

Børn bruger hvad de har til at lære mere

”den rige bliver rigere mens den fattige forbliver fattig”

Tilegnelse af ordforråd

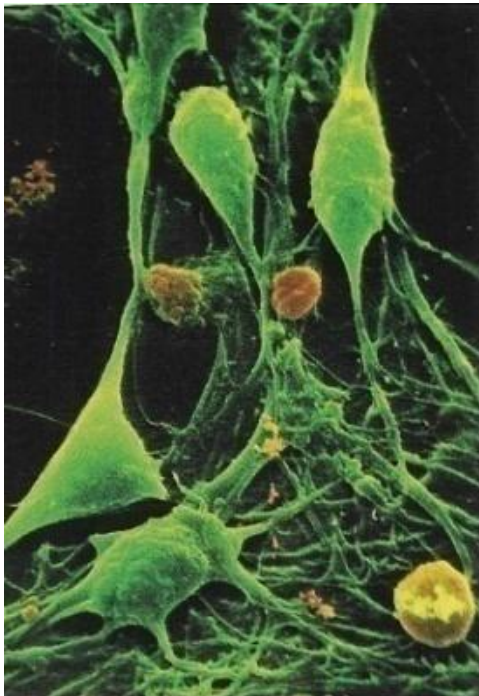

Effektive sprogindsatser

- Sprogrigt læringsmiljø i hverdagen, der understøtter forskellige læringsformer
- **RIG ROLLEMODEL OG AKTIV INDDRAGELSE AF BARNET**
 - Dialogisk læsning
 - Understøttende sprogstrategier
 - Systematiske og eksplicite metoder

Hvorfor virker disse indsatser?

- Strategier understøtter den måde information lagres på i hjernen og bliver til viden
 - Neurale netværk
 - Antal
 - Hurtighed
 - Aktivering
- Lagring af information
 - Registrering
 - **Stabilisering og integration**
 - Lagring af hukommelsesspor i langtidshukommelsen

Sprogstøtte til tosprogede

- Hvem har brug for sprogstøtte?
- Hvorfor har de brug for sprogstøtte?
- Hvordan sprogstøtte?

Gæt hvem der er tosproget!

Eksempler på tosprogede

- Mor tyrkisk far tyrkisk
- Mor tysk far tysk

Eksempler på tosprogede

- Mor tyrkisk far tyrkisk
 - Mor tysk far tysk
- } Sekventielt
tosprogede

Eksempler på tosprogede

- Mor tyrkisk far tyrkisk
 - Mor tysk far tysk
- } Sekventielt tosprogede
- Mor Dansk far norsk
 - Mor fransk far dansk

Eksempler på tosprogede

- Mor tyrkisk far tyrkisk
 - Mor tysk far tysk
- } Sekventielt tosprogede
-
- Mor Dansk far norsk
 - Mor fransk far dansk
- } Simultant tosprogede

Hvem har brug for støtte?

- Pædagoger kan identificere nogle med behov for støtte
- Men ikke alle
- Derfor sprogvurdering

Formål med test af tosprogede

- Identificere:
 - børn som er bagud med dansk
 - børn med generelle sproglige problemer

Danskproblemer \neq sprogproblemer
- Optimalt at teste begge sprog
- Problem: vanskeligt og ekstremt kostbart at teste alle modersmål

Test af tosprogede

Farer ved kun at teste dansk:

- Tosproget \neq to etsprogede i én
- Tosproget ikke bare en tosproget
 - Hvor lang tid med dansk?
 - Hvor meget dansk?

Test af tosprogede

Løsning:

- Udvælge tests hvor tosprogede ikke har ulempe
- Se på ”konceptuelt ordforråd”

Ordforråd i hvert sprog: 2 ord

Dansk
etsproget

dansk-engelsk
tosproget

engelsk
etsproget

cykel

cykel

--

bike

stok

--

cane

cane

næse

næse

nose

nose

Samlet ordforråd: 4 ord

Dansk
etsproget

cykel

stok

næse

dansk-engelsk
tosproget

cykel --

-- cane

næse nose

engelsk
etsproget

bike

cane

nose

Konceptuelt ordforråd: 3 ord

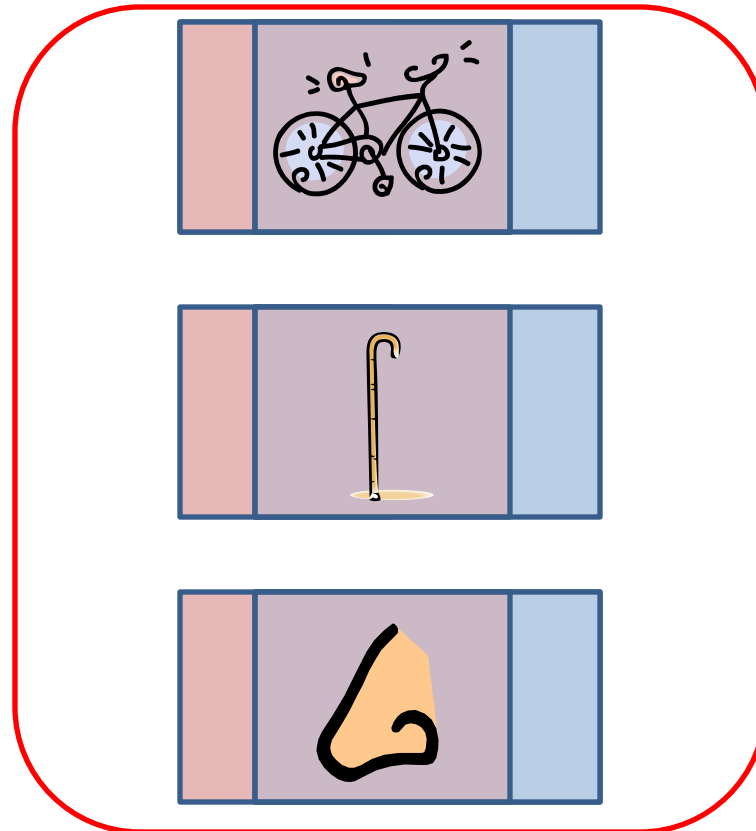
Dansk
etsproget

cykel

stok

næse

dansk-engelsk
tosproget

engelsk
etsproget

bike

cane

nose

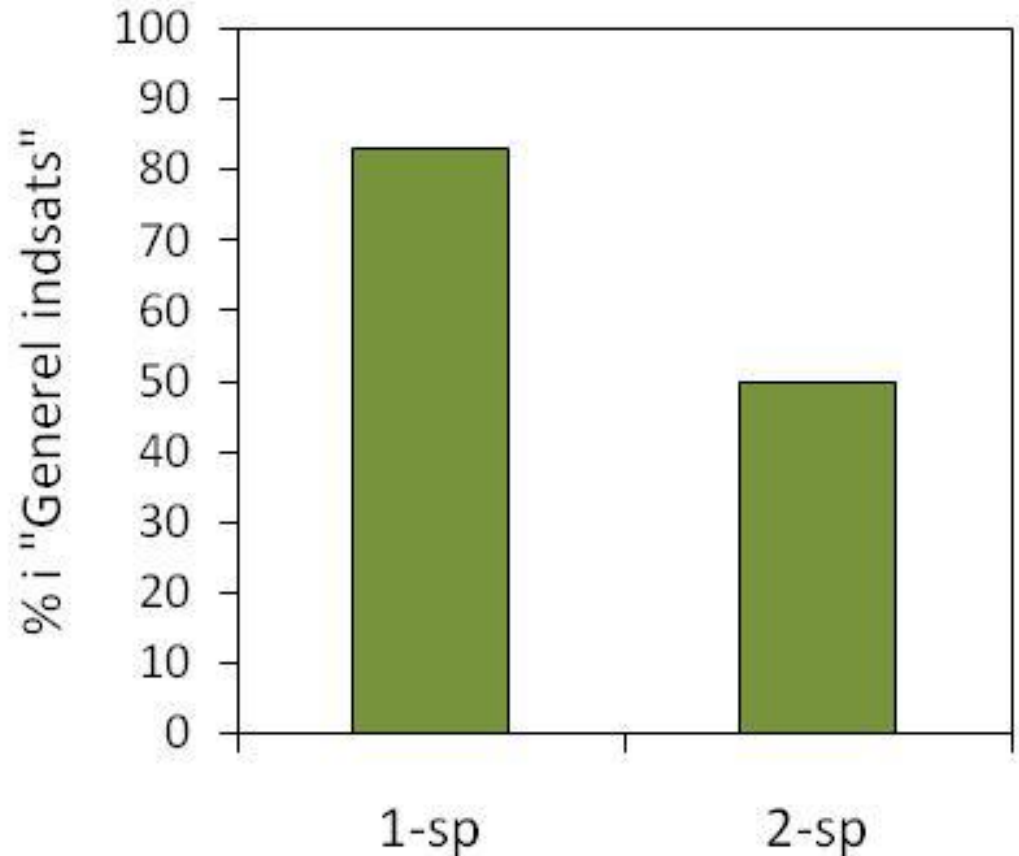
Hvem har brug
for sprogstøtte?

Sprogvurderings-studie

- 6000 et- og tosprogede børn
 - 3 års-alderen
 - Før skolestart
 - I børnehaveklasse

Resultater - tosprogede

Halvdelen af de tosprogede ligger inden for den etsprogede "normal-norm"
Ingen dansk-problemer eller generelle sproglige problemer for denne store gruppe

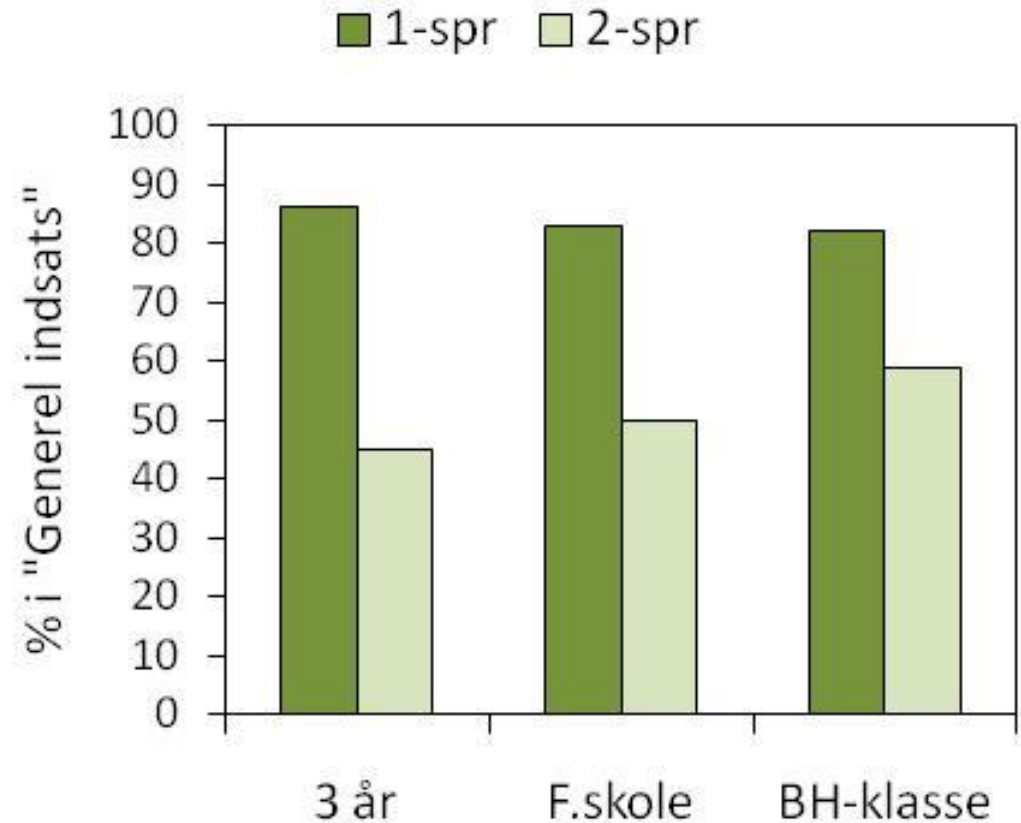

Tosprogede

- Hvorfor har halvdelen lav score?
 - Har gennemsnitligt lært dansk i kortere tid
 - Skal lære to sprog – tager længere tid
 - Tosprogede \neq to etsprogede i én, forventes at score lidt lavere
- Hvem har oftest problemer?
 - Mao. hvilke faktorer spiller ind?

Resultater - tosprogede

Tosprogede haler ind på
etsprogede over tid
Begynder med dansk
som 2-årig:
3 år: dansk 1/3 af livet,
7 år dansk 5/7 af livet

Faktorer for dansk-niveau

- Tid

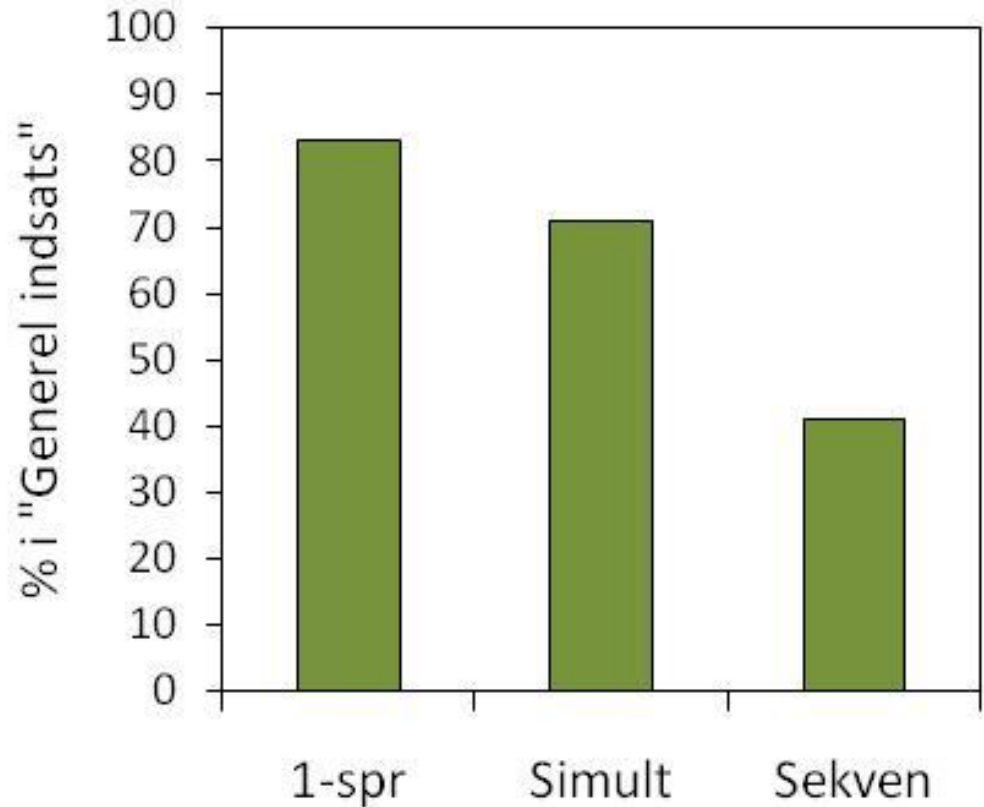
Resultater - tosprogede

Simultant tosproget = én dansk forælder

Sekventielt tosproget = ingen dansk forælder

Færre sekventielt end simultant tosprogede i generel indsats = fordel med dansk forælder

Men færre simultant tosprogede end etsprogede i generel indsats

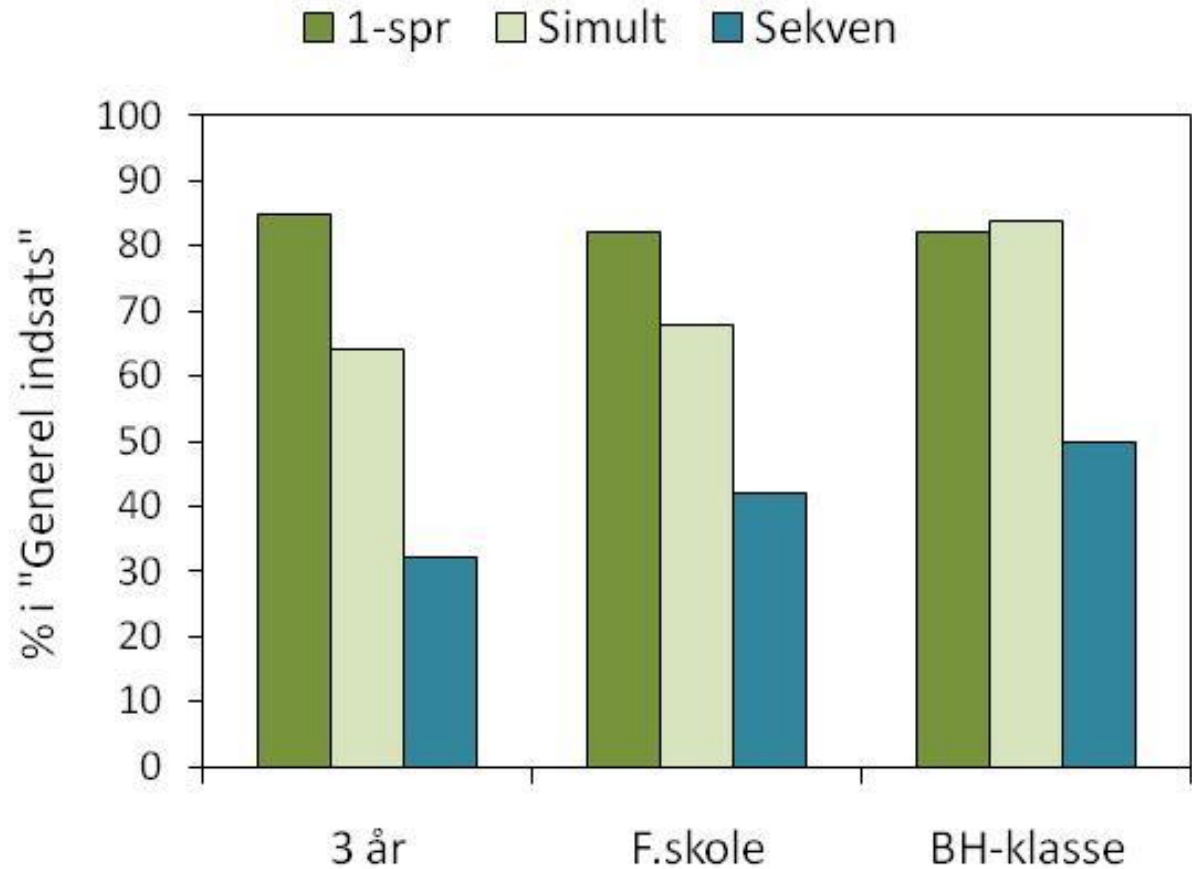

Resultater - tosprogede

Over tid simultant
tosprogede =
etsprogede i
sprogvurdering

Forskel mindskes
ml. grupperne

Tosprogethed i sig
selv hindrer ikke
dansk

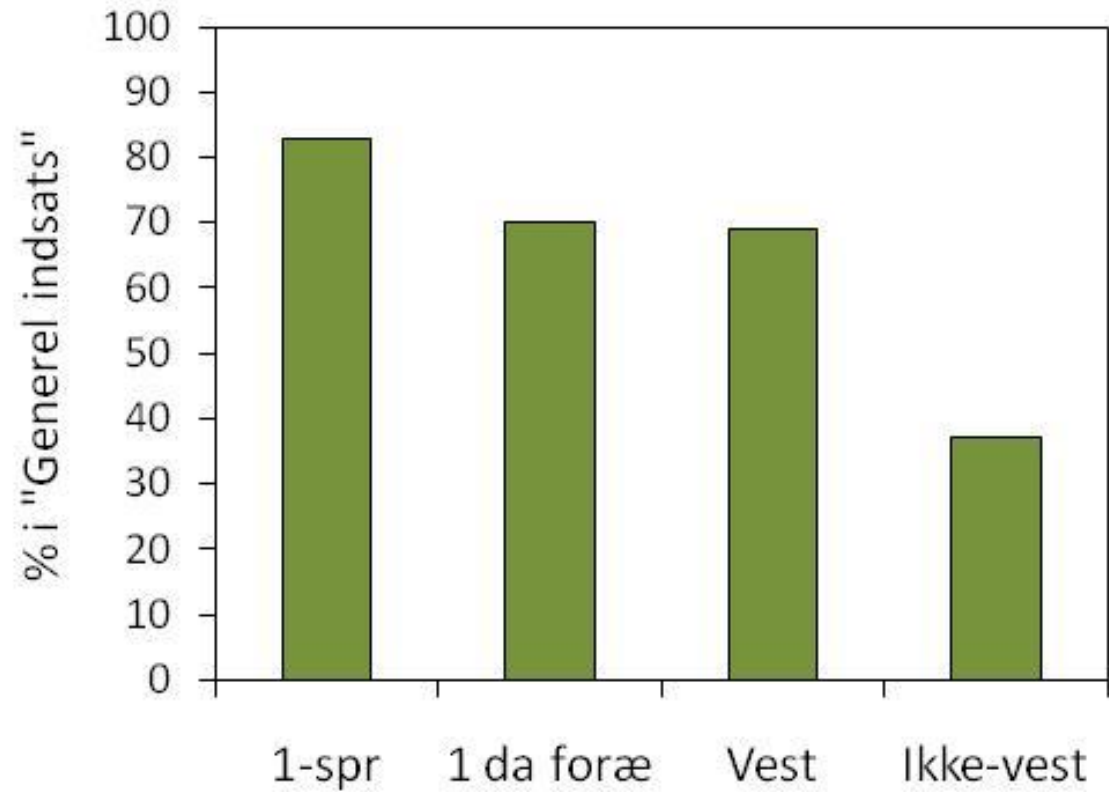
Faktorer for dansk-niveau

- Tid
- Kronologi: simult. bedre end sekv. for dansk sprog i begyndelsen
 - Men forskel mindskes over tid
 - Ukendt om forskel varer ved

Resultater - tosprogede

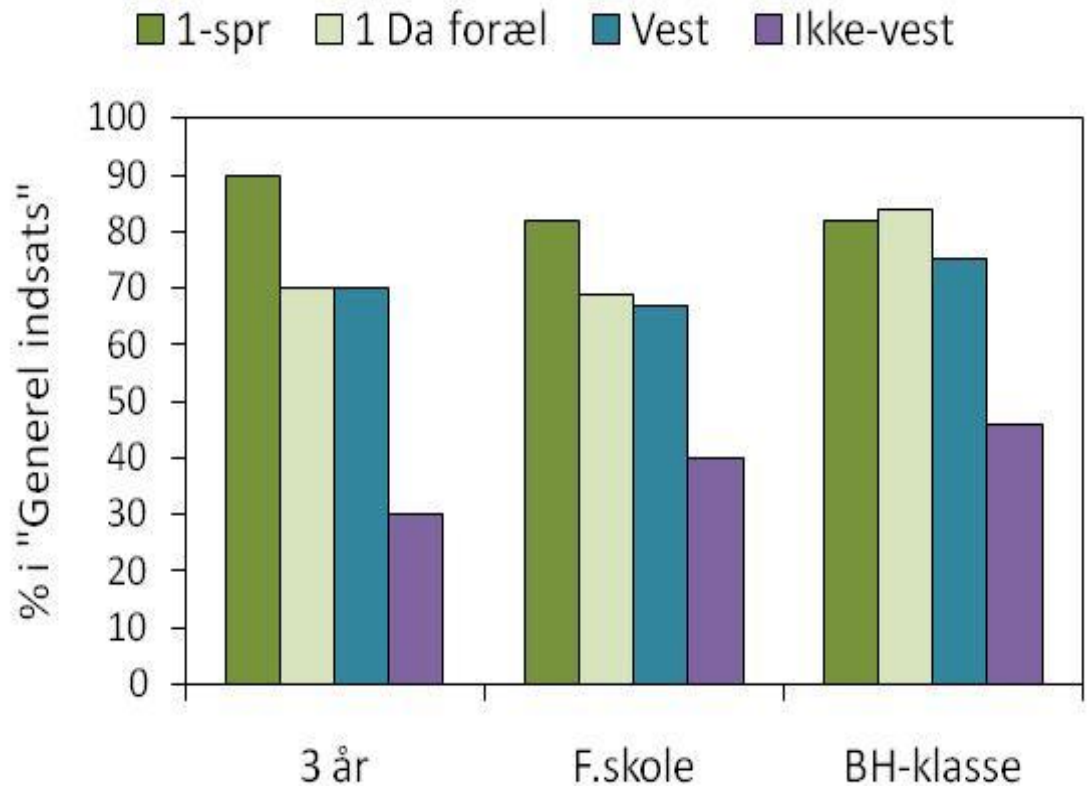
Vestlig hvis mindst én vestlig forælder.

Vestlig baggrund en fordel

Resultater - tosprogede

Forskellen mindskes
over tid for både
vestlige og ikke-
vestlige tosprogede

Faktorer for dansk-niveau

- Tid
- Kronologi: simult. bedre end sekv. for dansk sprog i begyndelsen
 - Men forskel mindskes over tid
 - Ukendt om forskel varer ved
- Oprindelse (vestlig oprindelse en fordel)
 - Men forskel mindskes over tid

Faktorer for dansk-niveau

- Tid
- Kronologi: simult. bedre end sekv. for dansk sprog i begyndelsen
 - Men forskel mindskes over tid
 - Ukendt om forskel varer ved
- Oprindelse (vestlig oprindelse en fordel)
 - Men forskel mindskes over tid
 - Vestlig fordel: Soc.økon? Kultur?

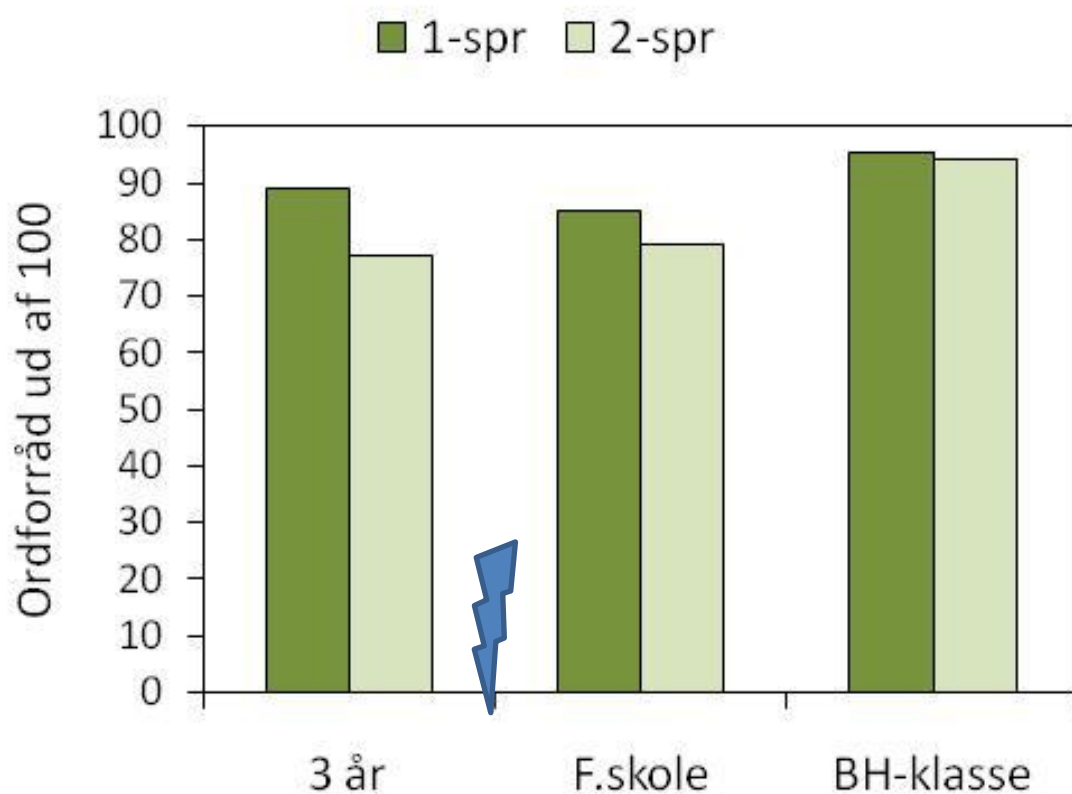
Tosprogede med lav score

- Nogle **etsprogede** børn har problemer pga. sproglig lidelse
- Tosprogede med lav score???
 - Generelle sproglige problemer?
 - Eller blot mangler tid og mulighed for at lære dansk?
- Konceptuelt ordforråd
- Score i deltests

Konceptuelt ordforråd

Konceptuelt ordforråd
hos tosprogede

”Normalt”
konceptuelt
ordforråd: lav dansk-
score skyldes ikke
generelle problemer
med sprog

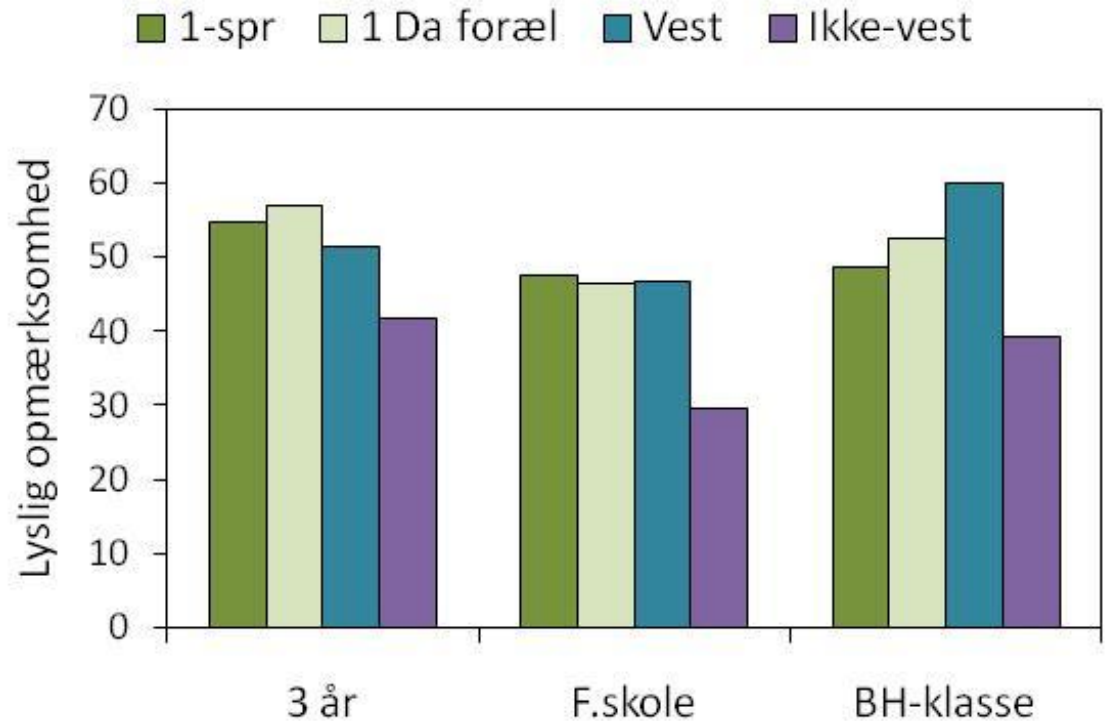
Score i deltests

- Deltests hvor tosprogede kan score på højde med ensprogede (generel-tests)
- Her analyser af fire kategorier af tests
 - Receptivt sprog
 - Produktivt sprog
 - Kommunikative strategier
 - **Lydlig opmærksomhed**

Lydlig opmærksomhed

Lydlig opmærksomhed på højde med 1-sprogede i alle aldre hos simultant og vestlige tosprogede

Generel-test

Hvem har brug for støtte?

- 50% tosprogede har ingen dansk-problemer
- Færre med problemer blandt
 - ældre børn
 - vestlige børn (mindst én vestlig forælder)
 - simultant tosprogede (én dansk forælder)
- Men kun tendenser!!!
 - Nogle simultant og vestlige tosprogede har probl.
 - Næste halvdelen af ikke-vestlig har ingen probl. i BH-klasse

Hvorfor brug for støtte?

- Har lært dansk i for kort tid
- Bruger dansk for lidt (mere brug af dansk er associeret med højere score i dansk)
- Samme problemer som for etsprogede
(Husk 15% etsprogede scorer også lavt)
 - Socioøkonomi, sproglig miljø, sproglig lidelse
- Følge over tid (mangler værktøjer)

Hvordan støtte?

Ordforråd

- Bogprojekter, både første og andetsprog (Roberts, 2008;)
- Pædagogers sprog: mængde, variation, kompleksitet (Aukrust, 2007)
- Lydbøger til forældre-barn læsning (Cooke et al. 2009)

Hvordan støtte?

Narrative kompetencer

- Fortællinger med billedbøger (Stavans & Goldzweig 2008)

Læsning

- Træning af fonologisk opmærksomhed – bogstav-lyd korrespondancer (Weber et al., 2007)

Hvordan støtte

Ønskeligt men svært:

- Modersmålsundervisning (Duran et al., 2010)
- Hjemmeundervisning af forældre – læsning (Hirst et al. 2010)
- Pædagoger der taler barnets modersmål – børn får bedre sociale færdigheder, selvtillid (Chang et al. 2007)

Teknologiske muligheder?

- Interaktive legepladser?
- Applikationer på Ipads og lign.?
- ...

Tak for opmærksomheden!

hojen@sdu.dk

Referencer

- Aukrust, V. G. (2007). Young children acquiring second language vocabulary in preschool group-time: Does amount, diversity, and discourse complexity of teacher talk matter? *Journal of Research in Childhood Education, 22(1), 17-37.*
- Chang, F., Crawford, G., Early, D., Bryant, D., Howes, C., Burchinal, M., et al. (2007). Spanish-speaking children's social and language development in pre-kindergarten classrooms. *Early Education and Development, 18(2), 243-269.*
- Cooke, N. L., Mackiewicz, S. M., Wood, C. L., & Helf, S. (2009). The use of audio prompting to assist mothers with limited English proficiency in tutoring their pre-kindergarten children on English vocabulary. *Education and Treatment of Children, 32(2), 213-229.*
- Duran, L. K., Roseth, C. J., & Hoffman, P. (2010). An experimental study comparing English-only and transitional bilingual education on Spanish-speaking preschoolers' early literacy development. *Early Childhood Research Quarterly, 25(2), 207-217.*
- Hirst, K., Hannon, P., & Nutbrown, C. (2010). Effects of a preschool bilingual family literacy programme. *Journal of Early Childhood Literacy, 10(2), 183-208.*
- Roberts, T. A. (2008). Home storybook reading in primary or second language with preschool children: Evidence of equal effectiveness for second-language vocabulary acquisition. *Reading Research Quarterly, 43(2), 103-130.*
- Stavans, A., & Goldzweig, G. (2008). Parent-child-adult storytelling: Commonalities, differences and interrelations. *Narrative Inquiry, 18(2), 230-257.*
- Weber, J., Marx, P., & Schneider, W. (2007). Preventing reading and spelling difficulties in a population of immigrant children by a training of phonological awareness. *Zeitschrift fur Paedagogische Psychologie/German Journal of Educational Psychology, 21(1), 65.*